

РЕЦЕНЗИЯ

**От професор доктор Момчил Любенов Георгиев
от Национална музикална академия „Проф. Панчо
Владигеров“**

**професионално направление
8.3 „Музикално и танцово изкуство“**

**за придобиване на научната степен
„доктор“ по професионално направление
8.3 „Музикално и танцово изкуство“**

кандидат Исмет Раиф Беджети

**Тема на дисертацията: ИЗПЪЛНЕНИ ПРОИЗВЕДЕНИЯ
ОТ КОСОВСКИ КОМПОЗИТОРИ НА ФЕСТИВАЛИ ЗА
КЛАСИЧЕСКА МУЗИКА В КОСОВО
(от 2000 до 2018)**

**В изпълнение на заповед № 3-РК-282/02.07.2024 година на
Ректора на Нов български университет проф. д.н. Пламен
Дойнов**

Научен ръководител: проф. д-р Милена Шушулова-Павлова

Исмет Раиф Беджети е завършил магистърска степен по музикални науки в Университета „Кирил и Методий“ в Скопие, Северна Македония (2017), а преди това е защитил две бакалавърски степени – във факултета по музикални изкуства в Университета ААВ в Прищина (2010) и във факултета по албански език и литература в Университета в Прищина, Косово (1988). От 2017 г. до сега е лектор в Университета ААВ в Прищина, бил е член на Борда на общественото радио и телевизия в Косово (РТК) от 2012 до 2018 г. и председател на същия борд през 2014-2017 година. Между 1993 и 1998 г. е директор и собственик на радиото и телевизия „Zeri I Kumanoves“ в Куманово, Северна Македония. Участвал е във фестивали, филми, конференции

и кръгли маси, има статии, научни съобщения и доклади, автор е на музиката на 110 и на текстовете на 120 песни в популярния жанр и детски такива. Има осем издадени компактдиска с популярни народни песни между 1990 и 2012 г. и 20 записани солови песни и дуети, автор е на музиката на 4 документални филма, член е на професионални журита на множество фолклорни, популярни и детски фестивали и конкурси.

Предложеният дисертационен труд съдържа общо 150 страници, структуриран е във Въведение, три раздела/глави, като в края са обособени Изводи и Приноси. Съдържа 46 таблици и 140 пояснения под черта. Приложен е списък на ползваните източници и литература на 3 страници (на албански, сръбски, румънски и английски езици). Авторефератът е в обем от 23 страници сбит текст, стегнато са отразени всичките съществени моменти на дисертационния труд, съответства на основните положения и приносите и към него нямам забележки.

От гледна точка на историята на изкуството и музикознанието в Косово, безспорна е **актуалността на това изследване, тъй като такова досега не е правено.** Въведението поставя контекста и ни вкарва в проблематиката, включително и чрез отбелязване на причините за разработката и интереса на автора към нея (този интерес очевидно е и естествено продължение на богатата му музикална и професионална кариера). **Посочени и добре изяснени са** предисторията на проблема, предмета и методологиите на изследването, неговата цел и задачи, както и значението му наред с очакваните резултати.

Първата глава (а иначе втори раздел съгласно номерацията на труда), е посветена на косовските композитори с един исторически преглед на развитието на художествената музика в

страната и нейното влияние върху творчеството на косовските композитори. Следват раздели за пионерите на художествената музика в Косово и за второто, третото и четвъртото поколение косовски композитори, както и за най-младото поколение от началото на ХХІ век, като са дадени и примери с творби в различните музикални стилове от местни композитори.

Следващата глава е за фестивалите в Косово отново с необходимия исторически преглед на музикалния живот там с акцент преимуществено върху два периода - 1990-1999 и 2000-2010 г. По-нататък са разгледани четири значими фестивала и един конкурс с принос за изпълнението на косовски автори: *KamerFest* (заедно с младежкия музикален конкурс *ArsKosova*, който е част от него), *ReMusica*, фестивалът на ДАМ и *Chopin Piano Fest*. Всичките фестивали имат интересни разрези през призмата на: международни изпълнители; местни изпълнители; съвместното музициране като артистична колаборация и обмяна на опит; дейности, които не са свързани с изпълнение; чужди и косовски композитори и произведения, изпълнявани на фестивала.

Глава трета конкретизира дейностите на фестивалите за класическа музика през периода 2011-2018 година с анализ на резултатите за всеки фестивал поотделно и накрая с общ анализ за всички фестивали. Направена е много прецизна статистика с абсолютни стойности в цифри и процентни съотношения, като нагледно в табличен вид са представени количествените характеристики на тези анализи.

Логично структурата ни води до заключенията, изводите и приносите на труда. Тук може да се каже, че поставените в началото на разработката задачи са изпълнени успешно и трябва да се подчертаят следните приноси:

1. В представения дисертационен труд за първи път са изследвани фестивалите за класическа музика в Косово и възможностите за участие на произведения от косовски композитори в периода 2000-2018 г. Като източници на изследването са проучени архивите на фестивалите: както печатни материали (публикувани), така и информация на официалните им уебсайтове. Проучени са интервюта с организатори (онлайн или в официални медии), които фестивалите използват за информиране на публиката и маркетинг на събитията. Събрани и изследвани са печатни и електронни брошури за фестивалите.

2. Направен е анализ на събраната информация, от който се вижда, че по отношение на класическата музика в Косово преди посочения период и след 2000 г. има значителни разлики, но има и продължение на традициите. Творбите на косовски композитори традиционно заемат важно място, като често изпълнението на такива произведения е задължително в рамките на тези събития, дори и за артисти и ансамбли, които идват от страни извън Косово. След 2000 г. се забелязва интензивно разрастване на водещите международни фестивали със значение за националната култура (обект на настоящото изследване). Фокусът на анализирания фестивали е върху популяризирането и промотирането на произведения на косовски композитори.

3. Особеностите на фестивалите са разгледани в хронологичен ред: Косовски KamerFest, ReMusica, DAM Festival и Chopin Piano Fest. През различните години се забелязва тенденция към въвеждане на иновации в стилистично, техническо и художествено отношение, но винаги се запазва собствената физиономия на всеки фестивал. Всички фестивали, в допълнение към изпълнителските дейности, развиват и много не-изпълнителски активности, които имат

образователна и информационна функция, повече от необходима за Косово. Подчертана е ролята на младежкия конкурс, който с включването на задължителни косовски произведения стимулира тяхното създаване и изпълнение.

4. Използваният количествен и качествен метод за анализ на изследването потвърждава хипотезата, че фестивалите за класическа музика в Косово са важен форум за представяне на произведения на косовски композитори. Цифровият индекс и процентното съотношение на произведенията на композиторите като цяло и на косовските композитори в частност, както и на изпълнителите от 2011 до 2018 г., също доказват тезата.

5. Съществуват големи различия между фестивалите по отношение на включването на косовски композитори в програмата. В това отношение ReMusica води убедително със 127 композитори за периода, което означава много голямо пространство за косовската класическа музика и особено за реализация на млади автори. На фестивала ReMusica са изпълнени най-много произведения от косовски композитори - 135. На фестивала DAM произведенията от косовски композитори са 72. На фестивала Chopin Piano Fest са изпълнени само 19 произведения, а на Kosova KamerFest броят на изпълнените произведения е още по-малък.

6. От тези данни става ясно, че фестивалите (Kosova KamerFest, Chopin Piano Fest, DAM Festival и ReMusica) се опитват да се придържат към програмната си концепция в условията на приемственост, което е мотивация за косовските композитори. Фестивалите като цяло силно подкрепят и поръчват нови премиерни произведения, което особено мотивира композиторите от по-младото поколение.

В докторската дисертация са направени сериозни изводи, които са много важни за музикалната култура в Косово:

- Ежегодното сътрудничество на фестивалите с Косовската филхармония (която подкрепя тези фестивали от самото начало), както и със симфоничния оркестър и хор на Косовската филхармония, не е достатъчно, което прави тези фестивали подходящи предимно за камерна музика. Причината е в липсата на подходящи зали, т.е. липсват инфраструктурни условия за изпълнение на по-крупни музикално-сценични произведения - опери, балети и др. Необходимо е институциите да започнат възможно най-скоро изграждането на зала за опера и балет, каквато липсва в Прищина.
- Финансовата подкрепа за фестивалите за класическа музика идва основно от Министерството на спорта и културата и от община Прищина (където се провеждат всички фестивали). Налице е непоследователност или други бюрократични причини, които понякога застрашават изпълнението им и налагат съкращаване на бюджета. Необходимо е да се намери коректен и сигурен начин на подкрепа, който да доведе до стабилно финансиране и по-мащабно провеждане на фестивалите. Това ще допринесе за повишаване на качеството им, както и за по-голяма мотивация на косовските композитори.

В заключение - разработката умело съчетава изследователски и практически аспекти в поставените си цели и задачи, демонстрира висока професионална компетентност в описателната и изследователска част. Разработката отговаря на изискванията за

дисертационен труд, има съществени приноси и показва, че кандидатът притежава задълбочени знания и опит, като умее да обработва и анализира голям обем от материали.

Предвид гореизложеното считам, че представеният дисертационен труд ми дава основание с увереност да предложа на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор” на **Исмет Раиф Беджети**.

Септември 2024 г.